

Marta Godłowska

Materiały ceramiczne z przydomowej pracowni krzemieniarskiej z jamy 1 na stanowisku II w Nowej Hucie-Pleszowie

Les produits en argile d'un atelier de taille de silex auprès d'habitation néolithique dans la station N° II de Nowa Huta-Pleszów

W roku 1961 przeprowadzono krótkotrwałe badania ratownicze w Nowej Hucie-Pleszowie na stan. II. Prace prowadzone były z ramienia Oddziału Nowohuckiego Muzeum Archeologicznego w Krakowie.

Stanowisko II rozciąga się na terasie lewego brzegu Wisły i zostało wydzielone mechanicznie celem łatwiejszego prowadzenia prac ratowniczych (ryc. 1). Obszar objęty badaniami znajduje się na terenie hoteli robotniczych, w związku z czym pierwotna stratygrafia stanowiska w wielu miejscach została naruszona przez współczesne wkopy dla przeprowadzenia kanalizacji, wodociągów i centralnego ogrzewania. Nierówności terenu zniwelowano, narzucając nań grubą ok. 10—40 cm warstwę gruzu. W związku z tym warstwa próchnicy na badanym terenie nie uległa zniszczeniu.

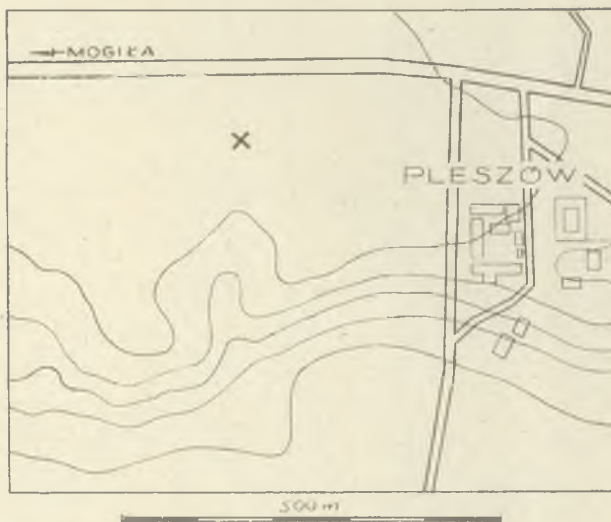
Opisywany obiekt położony był na arze 69. Pod warstwą próchnicy znajdowała się warstwa ziemi brunatnej, w której znaleziono niewielkie ilości zabytków z okresu późnolateńskiego i rzymskiego, parę skorup, prawdopodobnie kultury łużyckiej, oraz nieliczne skorupy neolityczne. Niżej zalegała warstwa zbi-

tej jasnej ziemi, prawie bez materiału archeologicznego. Dopiero od głębokości około 80 cm wystąpiła warstwa kulturowa zawierająca dużą ilość ceramiki, przeważnie neolitycznej, trochę skorup kultury trzcinieckiej, grudki polepy, narzędzia, wióry i odpadki krzemienne i obsydianowe. Na głębokości 140 cm stwierdzono zarys dużego obiektu, tworzącego ciemną nieregularną plamę, oznaczoną jako skupisko 1. Na wschód od niego zaznaczało się bezkształtne zaciemnienie skupiska 2, w znacznej mierze zniszczone przez stojący tam barak. Na południowy wschód wystąpiło niewielkie skupisko 3.

Jak już wspomniałam, skupisko 1 (ryc. 2) zarysowało się na głębokości 140 cm na tle żółtego lessu jako nieregularna plama, ciemna w części środkowej, a rozjaśniająca się ku brzegom, o wymiarach: dług. ok. 10 m, szer. ok. 3,5 m. Odkryty obiekt został w znacznej mierze zniszczony przez rowy centralnego ogrzewania i rów kanalizacyjny (rów ten nie zniszczył stratygrafii warstw w miejscu, gdzie rury przeprowadzono rodzajem tunelu). Rozszerzeniu wykopu w stronę zachodnią, za rów

centralnego ogrzewania, nie było możliwe ze względu na przebiegającą tam drogę dla straży pożarnej.

W części południowo-zachodniej jamy zaznaczyły się zdecydowanie największe skupienie ceramiki, odłupków, wiórów, rdzeni i narzędzi krzemiennych i obsydianowych. Wzdłuż granic jamy występowały zgrupowania drobnych grudek polepy i nieco węgla drzewnego. Poniżej, w częściach: północno-wschodniej, wschodniej, południowo-wschodniej i południowej, jama zaczęła się wyraźnie wypłycać. Na głębokości 180 cm wystąpił bardzo wyraźny zarys dolnej partii jamy o intensywnie ciemnym wypełnisku. W południowej części jamy zarysowało się regularne, koliste zagłębienie (jama 1b), które stanowi lekkie obniżenie części przydennej jamy 1. Po dokładnej analizie profilu stwierdzono, że stanowiło ono jedną całość z jamą 1. W wypełnisku jamy 1b odsłonięto duże bryły polepy noszące ślady konstrukcji drewnianej, składającej się prawdopodobnie z dużych płaskich bierwion, i bardzo nieliczne fragmenty ceramiki oraz odłupki i wióry krzemienne, nie odbiegające swoim charakterem od inwentarza górnych partii jamy. W wypełnisku ziemia była intensywnie ciemna. Jama 1b wypłyca się na głębokości 210 cm. Natomiast ściany jamy centralnej stromo opadają w dół do głębokości 250—260 cm. Zabytki ceramiczne, krzemienne i obsydianowe tworzą największe zagęszczenie w części środkowej i południowej jamy, gdzie też wystąpiła znaczna ilość węgla drzewnego, przepalonych zabytków krzemiennych oraz nieliczne kości zwierzęce. Tam też odkryto małe fragmenty kamieni o wyraźnie wygładzonych powierzchniach. W części przydennej jamy odsłonięto kolejno zalegające na sobie trzy cienkie warstwy ciemnej ziemi, przedzielonej prawie czystym lessem. W warstwie najniższej zabytków ceramicznych nie znaleziono. Odkryto jedynie niewielki odłupek krzemienny. Żadnych śladów konstrukcji drewnianych (poza odciskami na bryłach polepy w jamie 1b) nie zaobserwowano. Z dużym prawdopodobieństwem zgrupowanie węgli drzewnych, przepalonych zabytków krzemiennych i fragmentów kości (zębów) zwierzęcych można interpretować jako ślad paleniska. Przeznaczenie jamy 1b jest trudne do ustalenia. Może była to jama pełniąca jakieś funkcje gospodarcze. Duża ilość zabytków krzemiennych i obsydianowych znajdujących się w różnym stadium obróbki wskazuje, że opisany obiekt służył równocześnie za pracownię krzemieniarską. W niniejszym opracowaniu zajmujemy się jedynie zabytkami ceramicznymi. Zabytki kamienne opracowała Maria Cabalska¹.

Ryc. 1. Położenie stanowiska II w Nowej Hucie-Pleszowie

Fig. 1. Situation de la station II à Nowa Huta-Pleszów

OPIS INWENTARZA

Ceramika znaleziona w wypełnisku jamy 1 i w warstwie kulturowej zalegającej bezpośrednio nad nią jest reprezentowana w przeważającej liczbie przez różnej wielkości fragmenty naczyń, na ogół nie dających się zrekonstruować. Wobec tak fragmentarycznego materiału ustalenie pełnej listy typów naczyń występujących w przebadanym obiekcie jest prawie zupełnie niemożliwe. Musimy również zrezygnować z prób ustalenia ich funkcji. W związku z tym klasyfikację omawianego przeze mnie materiału ceramicznego oparłam roboczo głównie (z wyjątkiem kilku naczyń zachowanych prawie w całości) na ukształtowaniu najbardziej charakterystycznych górnych partii naczyń. Oczywiście trzeba pamiętać, że osiągnięte w ten sposób wyniki nie są zupełnie pewne.

I. Puchary na pustych nóżkach

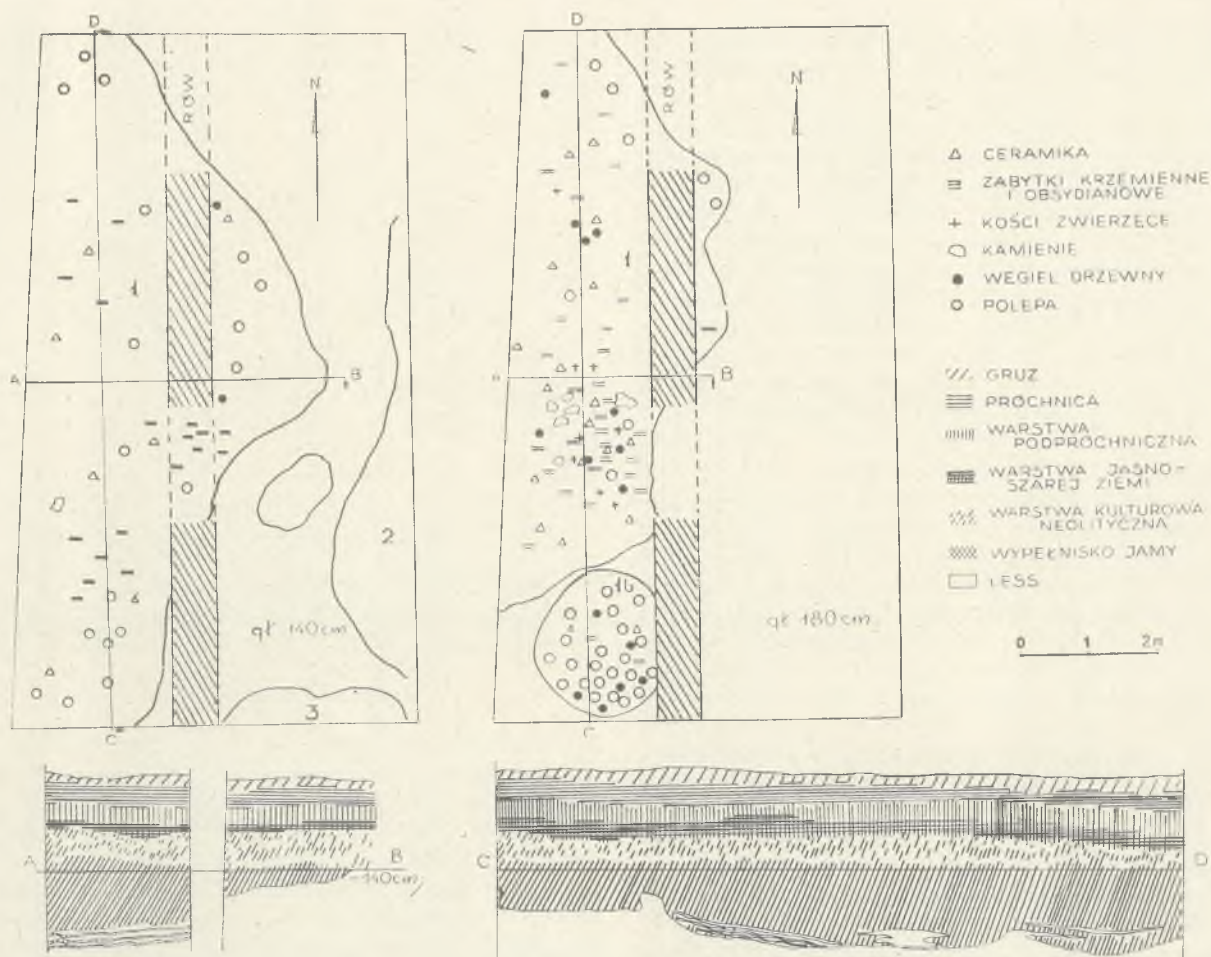
Charakteryzują się one wysoką, rozchylającą się ku dołowi pustą nóżką, o wygiętej na zewnątrz podstawie, oraz silnie rozchyloną czaszą. Wśród tego typu naczyń możemy wyróżnić dwie odmiany: A — o czaszy bardzo silnie wychylonej na zewnątrz, oraz B — o czaszy głębszej, z nieco zaznaczonym brzuścem.

Odmiana A:

1. Duży fragment krawędzi płaskiej czaszy, o średn. ok. 31 cm, płasko ścięta i silnie wywinięta na zewnątrz. Naczynie wykonane jest z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie pomarańczowoszare, przełom szary (ryc. 3 a).

2. Fragment brzegu czaszy zdobionej po stronie zewnętrznej nalepianymi guzkami. Naczy-

¹ M. Cabalska, *Materiały kamienne z przydomowej pracowni krzemieniarskiej z jamy 2 na stanowisku II w Nowej Hucie-Pleszowie*, Prz. archeol., t. 16: 1964, s. 110 n.

Ryc. 2. Nowa Huta-Pleszów, stan. II, jama 1. Rzuty poziome, na głębokości 140 cm i 180 cm, i profile A—B i C—D

Fig. 2. Nowa Huta—Pleszów, station II, fosse 1. Projections horizontales, sur une profondeur de 140 cm et 180 cm et profils A—B et C—D

nie wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia; średn. otworu 28 cm. Powierzchnie nieco zniszczone, pomarańczowe, przełom szary (ryc. 3 f).

3. Fragment brzegu czaszy, o średn. otworu 30 cm, wykonanej z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia. Powierzchnia wygładzona, brunatna, przełom szary (ryc. 3 c).

Odmiana B:

1. Fragment brzegu dużej czaszy z wychyloną na zewnątrz, płasko ściętą krawędzią i łagodnie zaokrąglającym się brzuścem. Pod krawędzią zdobiona jest nalepionymi guzkami; średn. otworu 28 cm. Wykonana z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie znacznie słabiej wygładzone, pomarańczowoszare (ryc. 3 e).

2. Fragment brzegu czaszy, zdobionej nalepionymi guzkami. Wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie pomarańczowe, przełom szary (ryc. 3 d).

3. Fragment brzegu wykonany z gliny

o domieszce piasku. Powierzchnia różowawo-żółtawa (ryc. 3 h).

Do pucharków na nóżce, lecz bez zróżnicowania na poszczególne odmiany, można zaliczyć:

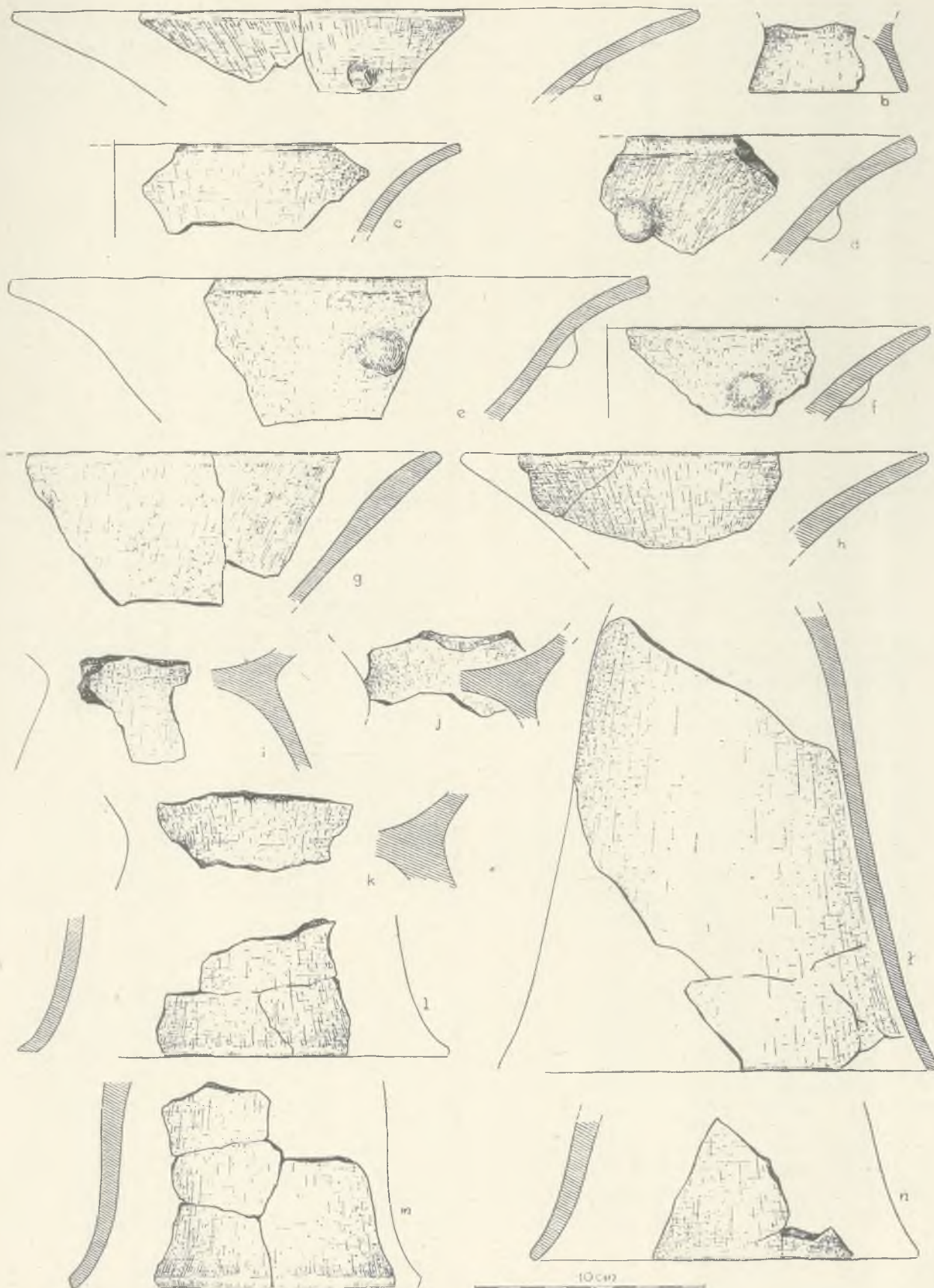
1. Pięć fragmentów brzegów, pochodzących prawdopodobnie z pucharków. Wszystkie wykonane są z gliny schudzonej, bądź to domieszką piasku, bądź też tłuczonej ceramiki lub kamienia. Przypuszczalna średn. otworów ok. 16—30 cm.

2. Mały fragment brzegu czaszy, o średn. około 14 cm, wykonany z gliny schudzonej domieszką tłuczonej ceramiki. Powierzchnie żółtoszare, przełom szary.

3. Trzy fragmenty brzegowe, wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnia żółtawa, przełom szary.

4. Cztery ułamki brzegów czaszy, wykonanej z gliny o domieszce drobno tłuczonej ceramiki i piasku.

5. Kawałek brzegu czaszy, wykonanej z gliny zawierającej domieszkę tłuczonej ceramiki i drobno tłuczonego kamienia. Powierzchnia żółtawopomarańczowa, przełom szary.

Ryc. 3. Nowa Huta-Pleszów, stan. II, jama 1. Puchary na pustych nóżkach
 Fig. 3. Nowa Huta-Pleszów, station II, fosse 1. Coupes sur pieds creux

6. Dwa fragmenty brzegowe czaszy, wykonane z gliny schudzonej domieszką piasku. Powierzchnie szaropomarańczowe, przełom szary.

7. Fragment brzegu czaszy zdobionej nalepianymi guzkami. Wykonany z gliny o domieszce tłuczonego kamienia. Powierzchnie pomarańczowoszare, przełom szary.

8. Mały ułamek brzegu czaszy, średn. otworu 14 cm, wykonany z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia.

9. Dwa ułamki brzegu czaszy, wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i drobno tłuczonego kamienia. Powierzchnie słabo wygładzone, żółtawopomarańczowe, przełom szary (ryc. 3 g).

10. Ułamek brzegu czaszy, wykonany z gliny o domieszce jak wyżej.

11. Fragment części środkowej pucharu na pustej nóżce, wykonany z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia (ryc. 3 k).

12. Trzy skorupy wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie żółtaworóżowawe, przełom szary (ryc. 3 j).

13. Trzy fragmenty czaszy, wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki (ryc. 3 i).

14. Pięć ułamków pucharków, wykonanych z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki.

15. Duży fragment nóżki pucharka, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia (ryc. 3 l).

16. Fragment nóżki wykonanej z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnia żółtawopomarańczowa, przełom szary (ryc. 3 m).

17. Fragment nóżki wykonanej z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia. Powierzchnia żółtawa, przełom szary (ryc. 3 n).

18. Prawdopodobnie ułamki nóżki naczynia, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonego krzemienia oraz piasku. Powierzchnie pomarańczoworóżowe, przełom szary (ryc. 3 l).

19. Skorupa z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnia żółtaworóżowawa, przełom szary.

20. Siedemnaście drobnych ułamków, pochodzących prawdopodobnie z pucharków. Wszystkie wykonane z gliny schudzonej domieszką tłuczonej ceramiki, piasku i kamienia (lub tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia, albo też tłuczonego kamienia i piasku). Powierzchnia od żółtawej po brunatną i szarą.

Odmianą nieco formę reprezentuje fragment naczynia na niskiej nóżce, wykonanego z gliny schudzonej domieszką tłuczonego kamienia. Powierzchnia brunatnoszara, przełom szary (ryc. 3 b).

II. Misy

Wśród zabytków tego typu możemy wyróżnić trzy zasadnicze odmiany: A — misy o słabo wyodrębnionym dnie, silnie zaznaczonym za-

łomie oraz wychylonej na zewnątrz krawędzi; dolepiane guzki umieszczone są tuż pod krawędzią oraz na załomie; B — misy o słabo wyodrębnionym dnie, łagodnie zaokrąglonym brzuścu i wychylonej na zewnątrz krawędzi; C. — misy półkuliste.

Odmiana A:

1. Duży fragment brzegowy o wygiętej na zewnątrz krawędzi i ostro załamanym brzuścu. Zdobiony jest nalepianymi guzkami, z których jeden, mniejszy, umieszczony jest tuż pod krawędzią, a drugi, większy, na załomie naczynia. Średn. otworu ok. 17 cm. Wykonany z gliny o domieszce tłuczonego kamienia i piasku. Powierzchnie bardzo silnie wygładzone, brunatne, przełom szary (ryc. 4 a).

2. Skorupa pochodząca z misy, o nieco silniej wychylonej na zewnątrz krawędzi, średn. otworu 21 cm. Zdobiona jest guzkiem nalepionym tuż nad załomem brzuśca. Wykonana z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie silnie wygładzone, szarawe (ryc. 4 b).

3. Dolna część misy o płaskim, niewyodrębnionym dnie i ostrym załomie brzuśca. Duży, spłaszczony guzek umieszczony był tuż nad załomem. Powierzchnie bardzo silnie wygładzone, prawie czarne (ryc. 4 c).

4. Fragment brzegu misy o ostrym załomie brzuśca, wykonanej z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i piasku. Powierzchnie prawie czarne (ryc. 4 e).

5. Ułamek brzegu misy o krawędzi silnie wygiętej na zewnątrz. Wykonany z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnia i przełom szare (ryc. 4 f).

6. Fragment brzegowy, prawdopodobnie misy o ostrym załomie, wykonany z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki (ryc. 4 h).

7. Około 20 drobnych skorup, pochodzących z naczyń tego typu, wykonanych z gliny schudzonej domieszką piasku, tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia.

Odmiana B:

1. Fragmenty misy o bardzo słabo zaznaczonym dnie oraz łagodnie zaokrąglonym brzuścu. Brzeg naczynia jest zniszczony. Zdobiona naklejanymi guzkami umieszczonymi na największej wydętości brzuśca. Wykonana z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie silnie wygładzone, czarnobrunatne (ryc. 4 g).

2. Fragmenty górnej części misy o zaokrąglonej i wygiętej na zewnątrz krawędzi. Brzusiec lekko zaokrąglony. Powierzchnia zewnętrzna żółtawa, powierzchnia wewnętrzna i przełom szare (ryc. 4 j).

3. Fragment brzegowy misy, typu jak wyżej opisane. Wykonana z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnia szaroczarna (ryc. 4 l).

Ryc. 4. Nowa Huta-Pleszów, stan. II, jama 1. Misy
 Fig. 4. Nowa Huta-Pleszów, station II, fosse 1. Terrines

Odmiana C:

1. Fragment półkulistej miski o zaokrąglonej krawędzi, wgiętej do wewnątrz, wykonanej z gliny z domieszką tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia, średn. otworu 10 cm. Powierzchnia jasnoszara, przełom szary (ryc. 4 i).

2. Ułamek brzegu miski, typu jak wyżej, wykonanej z gliny o domieszce drobno tłuczonego kamienia. Powierzchnia żółtaworóżowa, średn. otworu 14 cm.

3. Ułamek brzegowy miski, typu jak wyżej, wykonanej z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki, średn. otworu 14 cm. Powierzchnia pomarańczowa, przełom szary.

4. Fragment miski, typu jak wyżej, wykonanej z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i piasku. Powierzchnia brunatna, przełom szary.

5. Fragment miski, typu jak wyżej, wykonanej z gliny o domieszce drobno tłuczonego kamienia, średn. otworu 18 cm. Powierzchnie brunatnoszare.

6. Drobne skorupy, pochodzące prawdopodobnie z naczyń tego typu.

Nieco zbliżony do wyżej omówionych rodzaj naczyń stanowią głębokie miski, charakteryzujące się łagodnie zaokrąglonym brzuścem i nieco wychyloną na zewnątrz krawędzią. Krawędź jest przeważnie nacinana. Grupę tę reprezentują:

1. Fragment prawdopodobnie szerokootworowej miski, o średn. około 19 cm. Naczynie wykonane jest z gliny o domieszce tłuczonego kamienia. Powierzchnia i przełom szare (ryc. 4 k).

2. Podobne dwa ułamki brzegowe, wykonane z gliny o domieszce tłuczonego kamienia. Powierzchnie lekko chropowate, jasnoszare (ryc. 4 d).

3. Nieliczne drobne fragmenty naczyń tego typu.

III. Naczynia o esowatym profilu

Znane są nam one wyłącznie z górnych części naczyń. Wśród nich możemy wyróżnić trzy zasadnicze odmiany: A — naczynia o profilu w przybliżeniu esowatym, charakteryzujące się zaokrągloną, nieznacznie wygiętą na zewnątrz krawędzią, przechodzącą w łagodnie zaokrąglony brzusiec; często naczynia tego typu zdobione są małymi guzkami umieszczonymi tuż pod krawędzią; B — naczynia o silniej wygiętej na zewnątrz krawędzi, łagodnie przechodzącej w nieco baniasty brzusiec; C — naczynia o esowatym profilu z uszkami umieszczonymi tuż pod krawędzią, reprezentują je wyłącznie fragmenty górnych części naczyń, nie pozwalających na ich rekonstrukcję, być może jednak, należą one do typu gruszkowatych, dwuusznych amforek.

Odmiana A:

1. Duże fragmenty górnej części naczynia, o średn. otworu 12 cm, zdobione tuż pod krawędzią małym guzkiem. Wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i bardzo drobno tłuczonego kamienia. Powierzchnia żółtawo-brunatnoszara, przełom szary (ryc. 5 a).

2. Fragment naczynia o słabo wygiętej na zewnątrz, lekko zaokrąglonej krawędzi, średn. około 14 cm, zdobiony tuż pod krawędzią dużym guzkiem. Wykonany z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnia brunatno-pomarańczowa, przełom szary (ryc. 5 c).

3. Ułamek brzegu dużego naczynia, o średn. otworu około 21 cm. Pod krawędzią umieszczony mały guzek. Wykonany jest z gliny o domieszce piasku. Powierzchnie brunatne, przełom szary (ryc. 5 b).

4. Ułamek szyjki naczynia, zaopatrzonego w spłaszczony guzek, o średn. otworu około 24 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnia zewnętrzna żółtawa, przełom i powierzchnia wewnętrzna szare (ryc. 5 d).

5. Fragment brzegowy podobnego naczynia, o średn. otworu 12 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie brunatnoszare, przełom szary (ryc. 5 e).

6. Fragment brzegowy podobnego dużego naczynia, o średn. otworu 25 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia. Powierzchnie i przełom brunatnoszare (ryc. 5 f).

7. Fragment brzegowy naczynia, o średn. otworu 13 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia (ryc. 5 h).

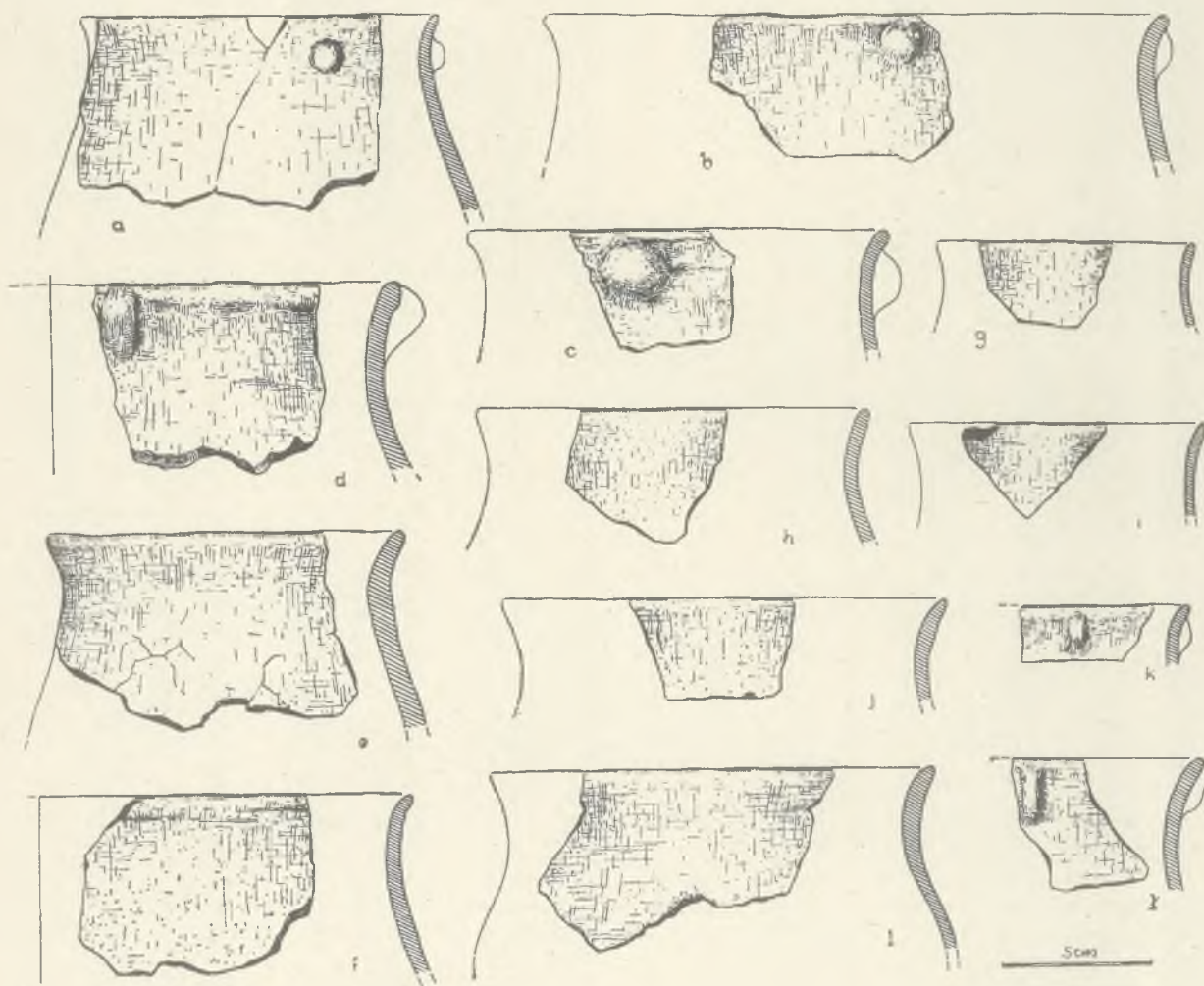
8. Mały ułamek brzegowy podobnego naczynia, o średn. otworu 14 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i piasku (ryc. 5 j).

9. Mały fragment brzegowy podobnego naczynia, o średn. otworu 9 cm, wykonanego z gliny o domieszce piasku. Powierzchnie brunatnopomarańczowe, przełom szary (ryc. 5 g).

10. Fragment brzegowy podobnego naczynia, o średn. otworu 10 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i piasku. Powierzchnia i przełom szare (ryc. 5 i).

11. Prawdopodobnie też z tego typu naczyń pochodzą dwie skorupy zaopatrzone tuż pod krawędzią w spłaszczone guzki. Wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i piasku oraz tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia (ryc. 5 k, l).

Prawdopodobnie do nieco podobnego naczynia należy fragment brzegowy o nieco silniej wygiętej krawędzi, średn. otworu ok. 15 cm. Wykonany z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia. Powierzchnie i przełom szare (ryc. 5 l).

Ryc. 5. Nowa Huta-Pleszów, stan. II, jama 1. Naczynia o esowatym profilu, odmiana A
 Fig. 5. Nowa Huta-Pleszów, station II, fosse 1. Vases à profil en S, variété A

Odmiana B:

1. Fragment brzegowy dużego szerokootworowego naczynia, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia. Powierzchnia pomarańczowoszara, przełom szary (ryc. 6 a).

2. Do tego rodzaju naczyń jest nieco zbliżony ułamek szyjki esowatego naczynia o prawdopodobnie silnie baniastym brzuścu, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie pomarańczowe, przełom szary (ryc. 6 b).

Odmiana C:

1. Fragment górnej części naczynia o krawędzi esowato wygiętej na zewnątrz. Tuż pod krawędzią uszko. Wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnia żółtawo-brunatna (ryc. 6 c).

2. Fragment brzegowy podobnego naczynia o nieco silniej wygiętej krawędzi. Uszko tuż pod krawędzią (ryc. 6 d).

Do omówionych form nawiązują nieco fragmenty szerokootworowych naczyń charakteryzujących się esowatym profilem. Krawędź silnie wychylona na zewnątrz, często nacinana.

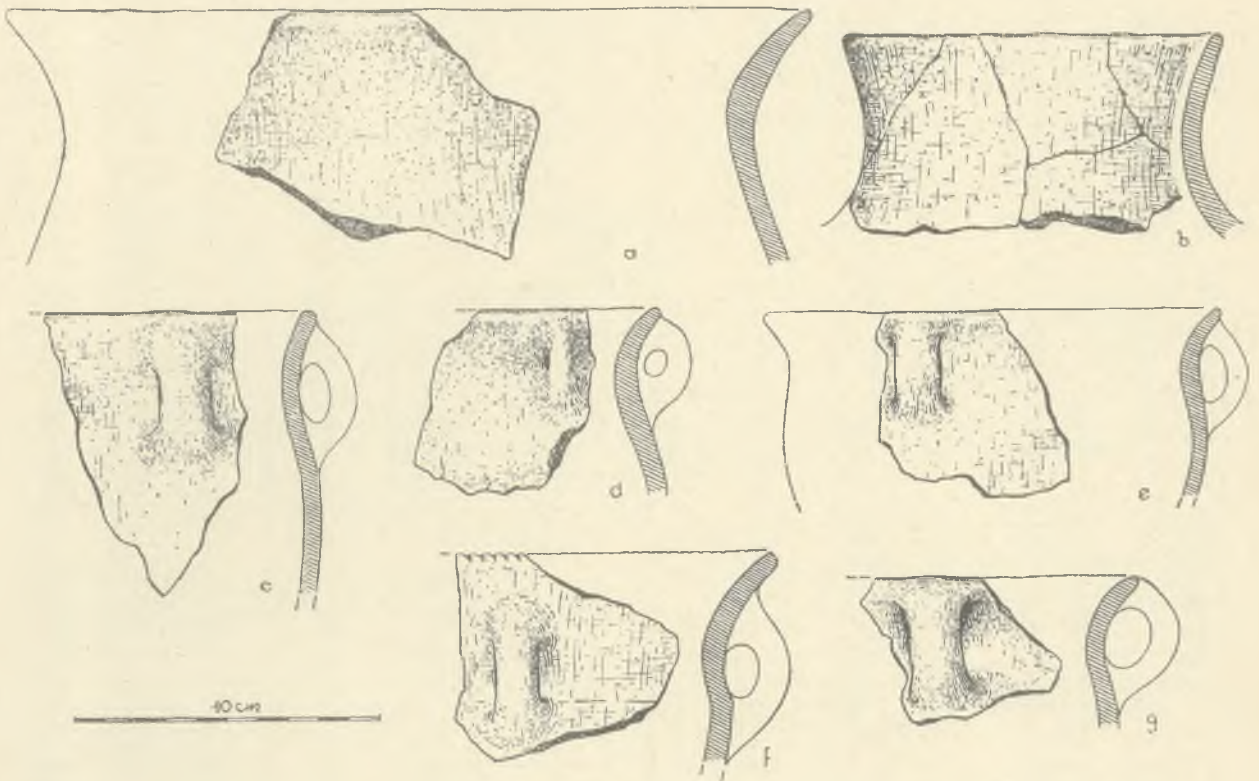
1. Mały fragment naczynia o średn. ok. 15 cm. Uszko umieszczone tuż pod krawędzią. Wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia. Powierzchnie i przełom szare (ryc. 6 e).

2. Fragment podobnego naczynia z uszkiem, o silnie wychylonej i nacinanej krawędzi, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnia szarozółtawa, przełom szary (ryc. 6 f).

3. Fragment brzegowy podobnego naczynia, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki (ryc. 6 g).

IV. Naczynia o lejkowato rozchylonej szyjce

Znane są nam one przede wszystkim z górnych fragmentów. Charakterystyczną ich ce-

Ryc. 6. Nowa Huta-Pleszów, stan. II, jama 1. Naczynia o esowatym profilu, odmiany B i C
Fig. 6. Nowa Huta-Pleszów, station II, fosse 1. Vases à profil en S, variétés B et C

chę jest zdecydowanie wyodrębniona, lejkowato rozchylająca się szyjka. W tej grupie naczyń możemy wyróżnić z dużym prawdopodobieństwem cztery zasadnicze odmiany: A — naczynia o długiej, przeważnie lejkowato rozchylającej się szyjce, na ogół cienkościennie (3—4 mm); B — podobne fragmenty naczyń grubościennych (6—7 mm), o nieco mniej rozchylającej się szyjce; C — naczynia o krótkiej, bardzo silnie wychylonej na zewnątrz szyjce; D — naczynia o szyjce lejkowato rozchylającej się ku górze, lekko wygiętej na zewnątrz.

Odmiana A:

1. Fragment brzegu i brzuśca naczynia, o średn. otworu 11 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie brunatne, przełom szary (ryc. 7 a).

2. Fragment brzegowy podobnego naczynia, wykonanego z gliny schudzonej domieszką drobno tłuczonego kamienia. Powierzchnie jasnoszare, przełom szary (ryc. 7 b).

Odmiana B:

1. Ułamek brzegu naczynia, o średn. otworu ok. 15 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i piasku. Powierzchnie pomarańczowe, przełom szary (ryc. 7 c).

2. Fragment brzegowy podobnego naczynia, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki (ryc. 7 d).

3. Ułamek brzegu podobnego naczynia, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki (ryc. 7 e).

4. Fragment brzegowy podobnego naczynia, wykonanego z gliny o domieszce drobno tłuczonego kamienia. Powierzchnie i przełom brunatnoszare (ryc. 7 f).

Nieco odmienną formę reprezentuje naczynie o nieco krótszej, ale również lejkowato rozchylonej szyjce i płaskim dnie. Wysokość 13 cm, średn. otworu 13 cm, dna 6,5 cm. Zdobione jest małymi guzkami umieszczonymi tuż pod krawędzią i większymi na brzuścu. Wykonane z gliny o domieszce tłuczonego kamienia i tłuczonej ceramiki. Powierzchnia brunatnoszara, przełom szary (ryc. 7 g).

Odmiana C:

1. Fragment brzegu naczynia o krótkiej, lejkowatej szyjce, bardzo silnie rozchylającej się na zewnątrz, średn. otworu 13 cm, wykonanego z gliny schudzonej domieszką tłuczonego kamienia. Powierzchnia pomarańczowa, przełom szary (ryc. 7 h).

2. Fragment brzegu podobnego naczynia, średn. otworu 15 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnia żółtawoszara, przełom szary (ryc. 7 k).

3. Fragment brzegu podobnego naczynia, średn. otworu 18 cm, wykonanego z gliny o do-

Ryc. 7. Nowa Huta-Pleszów, stan. II, jama 1. Naczynia o lejkowato rozchylonej szyjce
Fig. 7. Nowa Huta-Pleszów, station II, fosse 1. Vases à cou en forme d'entonnoir

mieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnia zewnętrzna nosi ślady obmazywania wiechciem trawy. Powierzchnie brunatnożółte, przełom szary.

Odmiana D:

1. Fragment szyjki i brzuśca naczynia, średn. otworu 9 cm, wykonanego z gliny o domieszce drobno tłuczonej ceramiki. Powierzchnia brunatna, przełom szary (ryc. 7 i).

2. Fragment szyjki podobnego naczynia, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnia brunatnoszara, przełom szary (ryc. 7 j).

3. Mały ułamek brzegowy podobnego naczynia, średn. otworu 10 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonego kamienia i tłuczonej ceramiki. Powierzchnie pomarańczowe, przełom szary (ryc. 7 m).

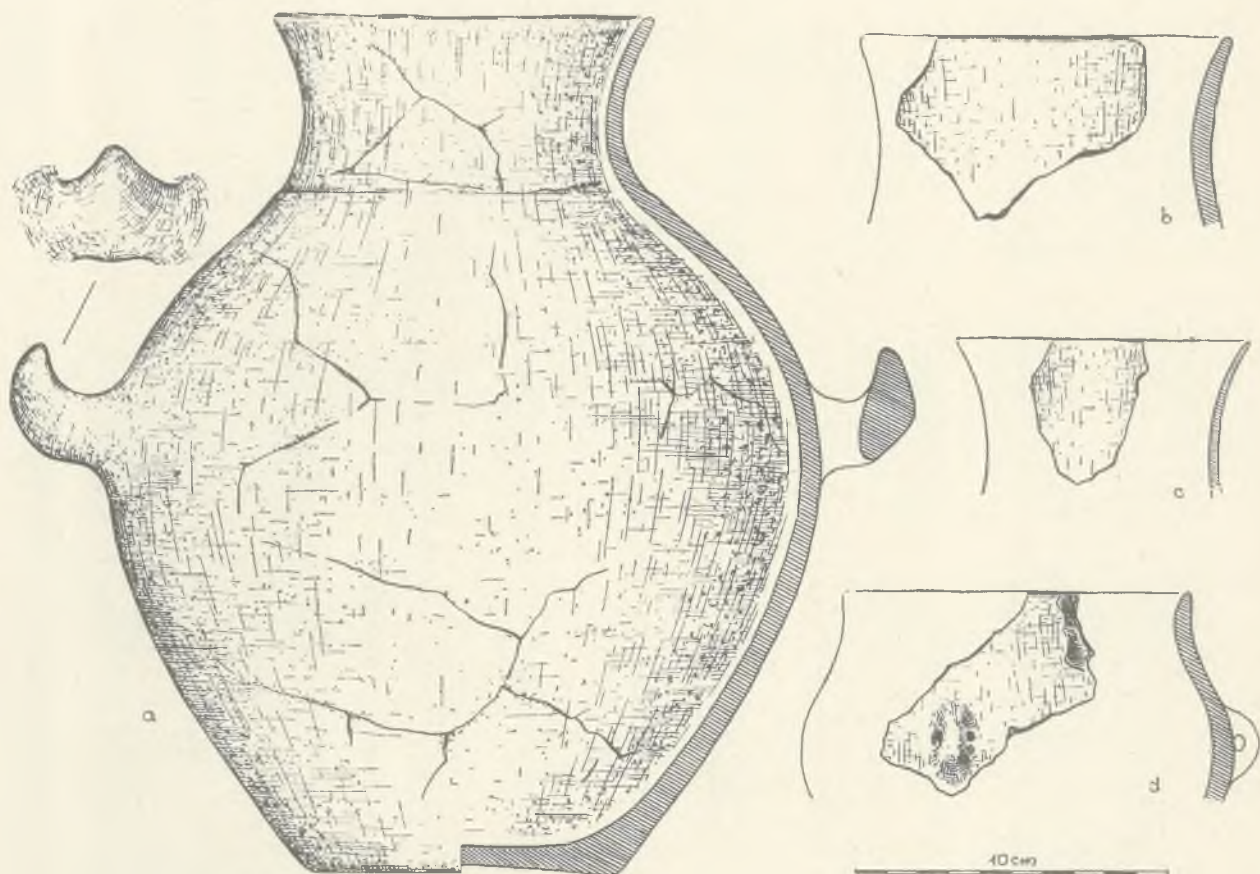
4. Prawdopodobnie też do tej grupy można włączyć fragment brzuśca i szyjki naczynia. Kulisty brzusiec jest zdobiony małymi guz-

kami. Wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki (ryc. 7 l).

5. Prawdopodobnie także z tego typu naczyń pochodzi kulisty fragment brzuśca, zdobionego małym, podwójnym guzkiem. Naczynie wykonane z gliny o domieszce tłuczonego kamienia. Powierzchnie i przełom szare (ryc. 7 l).

V. Amfory

1. Duża amfora o prawie płaskim dnie, baniastym brzuścu, na którego największej wyżej umieszczone były dwa różkowate, wygięte ku górze uszka. Szyjka, wyraźnie wyodrębniona od dolnej części naczynia, jest lekko przewężona w części środkowej. Wykonana jest z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie żółtawe z szarymi plamami, przełom szary. Wys. 27 cm, średn. otworu 11,8 cm, dna 10,5 cm, brzuśca 24 cm (ryc. 8 a). Na skorupach naczynia wystąpiły odciski roślin z fragmentami zwęglonej tkanki. Według ozna-

Ryc. 8. Nowa Huta-Pleszów, stan. II, jama 1. Amfory
 Fig. 8. Nowa Huta-Pleszów, station II, fosse 1. Amphores

czenia mgr K. Wasylkowej z Instytutu Botaniki PAN w Krakowie były to: a) dość liczne ziarniki trawy dziko rosnącej (*Gramineae*); b) odcisk kłosa pszenicy, prawdopodobnie *Triticum dicoccum* lub *T. spelta*, na wewnętrznej stronie naczynia; c) kilka odcisków ziarniaków nie zidentyfikowanych dokładniej zbóż (nie proso); d) odciski źdźbeł traw.

Z dużym prawdopodobieństwem z tego typu naczyń pochodzą dwa fragmenty szyjek:

1. Fragment przewężonej w środku szyjki o krawędzi łagodnie wywiniętej na zewnątrz, średn. otworu 9,5 cm, wykonanej z gliny schudzonej domieszką drobno tłuczonej ceramiki. Powierzchnie żółtawe z szarymi plamami, przełom szary (ryc. 8 c).

2. Podobny fragment szyjki, średn. otworu 12 cm, wykonanej z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie pomarańczowe, przełom szary (ryc. 8 b).

Z tego też typu naczyń pochodzą prawdopodobnie duże rozkowate, podgięte ku górze uszka.

Inną formę amfory reprezentuje fragment małego naczynia o krótkiej słabo wyodrębnionej szyjce i kulistym brzuścu. Na jego największej wydętości umieszczone jest małe, po-

ziomo przekłute uszko. Wykonane z gliny o domieszce drobno tłuczonego kamienia. Powierzchnie i przełom szare (ryc. 8 d).

VI. Naczynia o cylindrycznej szyjce

Również i ten typ naczyń znany nam jest wyłącznie z górnych fragmentów, wobec czego nie jest możliwe jego bliższe sprecyzowanie. Zdajemy sobie sprawę, że zwłaszcza w tym wypadku istnieje bardzo realna groźba niewyróżnienia pewnych typów naczyń należących do omawianej grupy.

1. Duży fragment wysokiej cylindrycznej szyjki naczynia o średn. otworu ok. 15 cm. Krawędź jest łagodnie zaokrąglona. Wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie żółtopomarańczowe, przełom szary (ryc. 9 a).

2. Ułamek cylindrycznej szyjki naczynia, o średn. otworu ok. 9 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie żółtawoszare, przełom szary.

3. Fragment cylindrycznej szyjki naczynia, o średn. otworu ok. 16 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonego kamienia. Powierzchnie brunatnoszare, przełom szary.

4. Fragment cylindrycznej szyjki naczynia,

o średn. otworu ok. 14 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie brunatnoróżowe, przełom szary.

5. Fragment cylindrycznej szyjki naczynia, o średn. otworu ok. 12 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki.

6. Fragment szyjki podobnego naczynia, o średn. otworu ok. 18 cm, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie i przełom szare.

Nieco odmienny rodzaj reprezentuje fragment naczynia o krótkiej, cylindrycznej szyjce i łagodnie zaokrąglonym brzuścu, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie brunatnoszare, przełom szary (ryc. 9 b).

VII. Naczynia o bardzo silnie rozwiniętych na zewnątrz i karbowanych krawędziach.

1. Duży fragment brzegu szerokootworowego naczynia (średn. otworu trudna do ustalenia) o karbowanej krawędzi, wykonanego z gliny o silnej domieszce piasku. Powierzchnie żółtawoszare, przełom szary (ryc. 9 c).

2. Fragment brzegowy podobnego naczynia, wykonanego z gliny schudzonej piaskiem. Powierzchnie białawoszare, przełom szary (ryc. 9 d).

3. Fragment brzegowy podobnego naczynia, wykonanego z gliny schudzonej piaskiem. Powierzchnie różowawe, przełom szary (ryc. 9 e).

4. Pięć małych ułamków brzegów pochodzących z podobnych naczyń.

VIII. Naczyńka miniaturowe

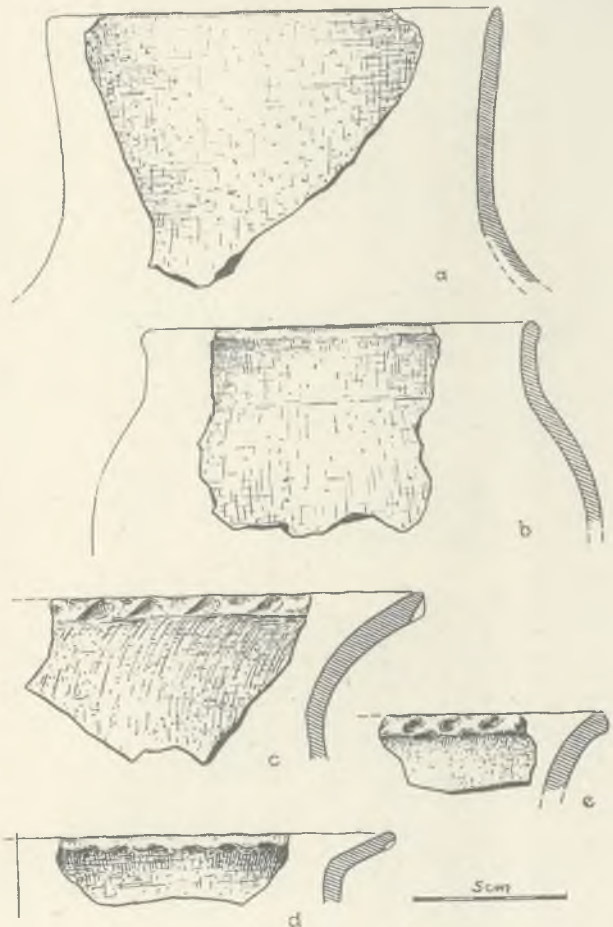
1. Ułamek brzegu małej miseczki cienkościenniej, zdobionej na krawędzi trzema małymi kulistymi guzkami, wykonanej z gliny o domieszce bardzo drobno tłuczonej ceramiki. Powierzchnie pomarańczowe, przełom szary (ryc. 10 a).

2. Fragment górnej części małej miseczki o wychylonej na zewnątrz i zaokrąglonej krawędzi, zdobionej na brzuścu nalepianymi guzkami. Wykonana z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie żółtawo-brunatne, przełom szary (ryc. 10 b).

3. Fragment dolnej części miseczki o lekko zaokrąglającym się brzuścu, zdobionej małymi guzkami. Wykonana z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia. Powierzchnia brunatnoszara (ryc. 10 c).

4. Mała miseczka o łagodnie zaokrąglonym brzuścu i wywiniętej na zewnątrz krawędzi. Wykonana z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia. Powierzchnie brunatnoszare (ryc. 10 d).

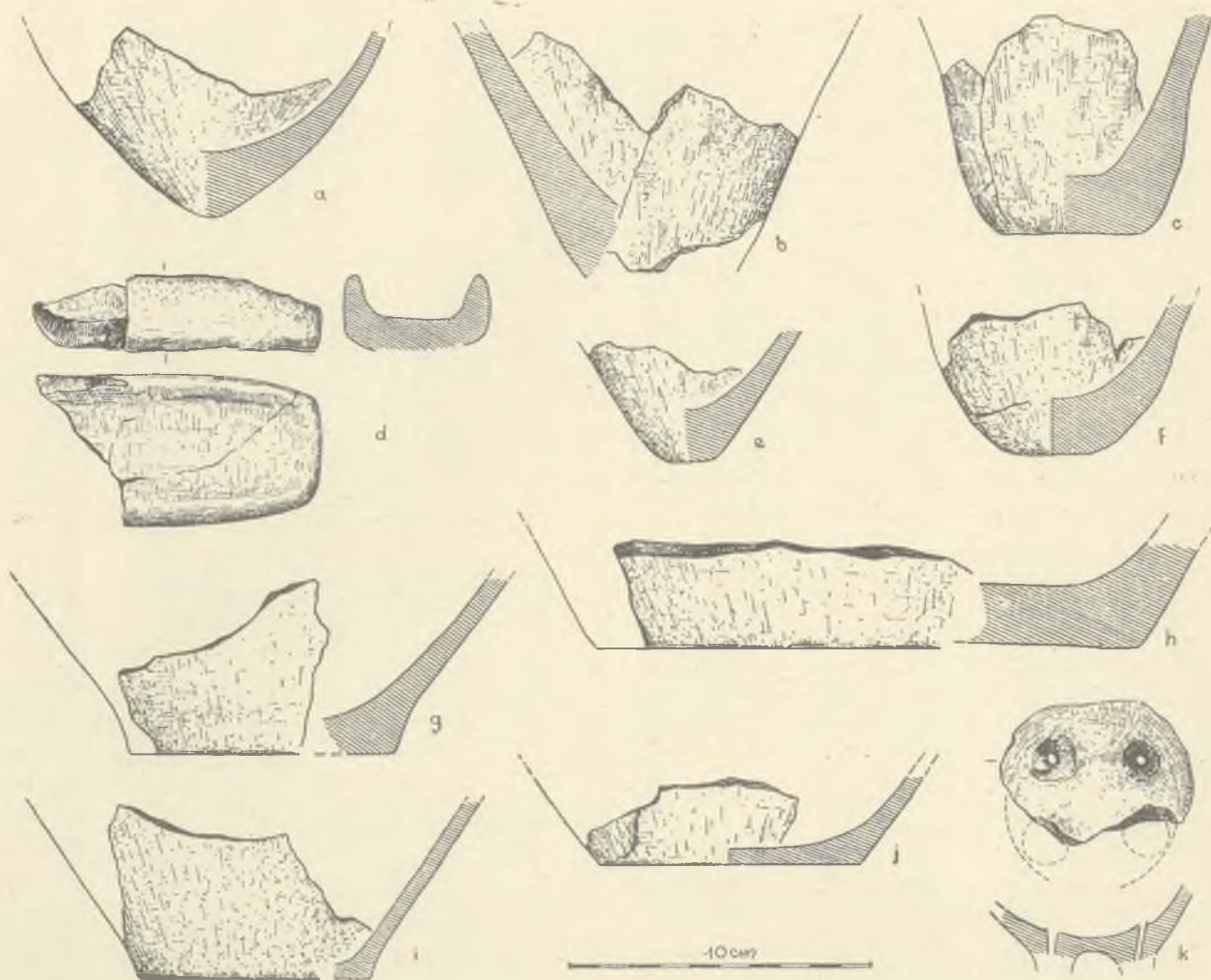
5. Ułamek brzegu małej miski, wykonanej z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia. Powierzchnie i przełom szare (ryc. 10 e).

Ryc. 9. Nowa Huta-Pleszów, stan. II, jama 1.
a, b — naczynia o cylindrycznej szyjce; c—e — naczynia o karbowanych krawędziach
Fig. 9. Nowa Huta-Pleszów, station II, fosse 1. a, b — vases à cou cylindrique; c—e — vases à rebord cannelé

Ryc. 10. Nowa Huta-Pleszów, stan. II, jama 1.
Naczyńka miniaturowe
Fig. 10. Nowa Huta-Pleszów, station II, fosse 1.
Vases miniatures

Ryc. 11. Nowa Huta-Pleszów, stan. II, jama 1, a—c, e, f — naczynia ostrodenne; d — naczynia wanienkowate; g—k — dna innych naczyń

Fig. 11. Nowa Huta-Pleszów, station II, fosse 1. a—c, e, f — vases à fond pointu; d — vases en forme de cuve; g—k — fonds d'autres vases

6. Małe naczynie zdobione w górnej części guzkiem. Wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie żółtawopomarańczowe, przełom szary (ryc. 10 f).

7. Małe naczynie o łagodnie zaokrąglających się ściankach, wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki, zdobione guzkami. Powierzchnie żółtawe, przełom szary (ryc. 10 g).

8. Fragment małego naczynia o płaskim dnie i ściankach lekko zaginających się do wnętrza. Wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia. Powierzchnie różowawopomarańczowe, przełom szary (ryc. 10 h).

IX. Naczynia ostrodenne i wanienkowate

1. Fragment ostrodennego naczynia, wykonanego z gliny o domieszce piasku. Wykonane niezbyt starannie. Powierzchnie chropowate, różowe, przełom szary (ryc. 11 a).

2. Fragment podobnego naczynia, wykonanego z gliny o domieszce piasku. Powierzchnie różowe, przełom szary (ryc. 11 b).

3. Fragment podobnego naczynia, wykonanego z gliny o domieszce piasku. Powierzchnie różowe, przełom szary (ryc. 11 e).

Silnie zbliżają się do omówionych również niestarannie wykonane, grubościennie naczynia. Gлина użyta do ich wyrobu jest schudzona domieszką piasku, lecz dna mają już wyraźnie spłaszczone.

1. Fragment naczynia o mało wyodrębnionym płaskim dnie i rozszerzającym się ku górze brzuścu (ryc. 11 f).

2. Fragment dna naczynia o wyraźnie wyodrębnionym dnie (ryc. 11 c).

Odkryto również kilka fragmentów pochodzących z brzuśców tego rodzaju naczyń. Jednak nie udało się wykonać pełnej ich rekonstrukcji.

Naczynia wanienkowate reprezentowane jest

przez fragmenty wykonane z gliny schudzonej piaskiem. Powierzchnie pomarańczowe, przełom szary (ryc. 11 d).

X. Fragmenty den niezidentyfikowanych naczyń

Wśród fragmentów den naczyń, odkrytych w wypełnisku omawianej jamy (których nie udało się nam przydzielić do żadnego z określonych typów naczyń), możemy wyróżnić dwie zasadnicze odmiany: A — dna płaskie, wyodrębnione z pozostałej części naczynia; B — dna płaskie nie wyodrębniające się od reszty naczynia.

Odmiana A:

1. Fragmenty dna naczynia, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki. Powierzchnie i przełom szarawobrunatne (ryc. 11 i).

2. Fragment dna naczynia, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki (ryc. 11 g).

Odmiana B:

1. Fragment dna naczynia, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia (ryc. 11 j).

2. Fragment dna naczynia, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia (ryc. 11 h).

Ogółem odkryto około 45 fragmentów den naczyń, wykonanych z gliny schudzonej domieszką tłuczonej ceramiki i piasku, tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia, tłuczonego kamienia i piasku oraz piasku.

Od wyżej omówionych odbiega fragment przydenny naczynia, które prawdopodobnie opierało się na czterech nóżkach. Niestety, nie udało się dokonać rekonstrukcji naczynia. Trudno również wobec tak małego fragmentu zinterpretować przyczynę istnienia małych przekłutych dziurek w miejscu osadzenia przypuszczalnych nóżek (ryc. 11 k).

XI. Fragmenty zdobione ornamentem kłutym

1. Fragment brzegowy naczynia zdobionego ornamentem kłutym, układającym się w poziome pasma, wykonanego z gliny o domieszce drobno tłuczonego kamienia. Powierzchnie brunatnoszare, przełom szary (ryc. 12 a).

2. Fragment brzegu naczynia zdobionego ornamentem kłutym, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonego kamienia. Powierzchnie brunatnoszare, przełom szary (ryc. 12 b).

3. Fragment brzegu podobnego naczynia, zdobionego ornamentem kłutym, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki (ryc. 12 c).

4. Fragment małego naczynia zdobionego ornamentem kłutym, wykonanego z gliny o domieszce drobno tłuczonego kamienia. Powierzchnie szaropomarańczowe (ryc. 12 d).

Ryc. 12. Nowa Huta-Pleszów, stan. II, jama 1. Naczynie zdobione ornamentem kłutym

Fig. 12. Nowa Huta-Pleszów, station II, fosse 1. Vase à décor poinçonné

5. Fragment większego naczynia zdobionego ornamentem kłutym, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i drobno tłuczonego kamienia. Powierzchnie brunatnoszare, przełom szary (ryc. 12 f)

6. Fragment podobnego naczynia zdobionego ornamentem kłutym, wykonanego z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia. Powierzchnie pomarańczowoszare, przełom szary (ryc. 12 g).

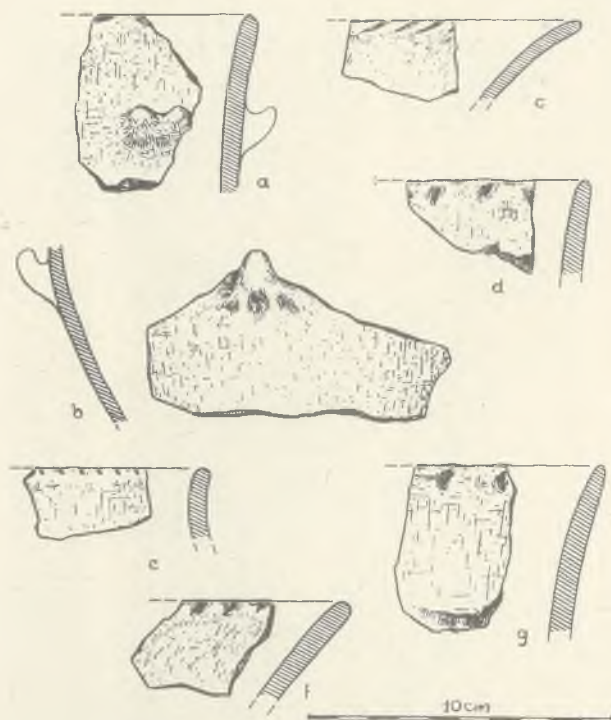
7. Fragment przydenny naczynia o słabo wyodrębnionym i spłaszczonym dnie, wykonanego z gliny o drobnej domieszce tłuczonej ceramiki oraz prawdopodobnie jakiejś domieszki organicznej. Powierzchnie i przełom szare (ryc. 12 e).

8. Około 60 drobnych skorup zdobionych ornamentem kłutym.

Odmiany typ ceramiki reprezentuje mały fragment pochodzący prawdopodobnie z brzuś-

ca kulistego naczynia, wykonanego z gliny o nieznacznej domieszce tłuczonego kamienia. Powierzchnie i przełom szare. Skorupa zdobiona jest krótkimi pionowymi rzędami stempeków (?).

Pozostałe, na ogół drobne, fragmenty ceramiki pochodzące przeważnie z brzuśców na-

Ryc. 13. Nowa Huta-Pleszów, stan. II, jama 1. Zdobione fragmenty ceramiki

Fig. 13. Nowa Huta-Pleszów, station II, fosse 1. Fragments de vases ornementés

czyń lub ich brzegów nie nadają się zupełnie do bliższej rekonstrukcji ich formy. Na uwagę zasługują fragment brzuśca naczynia zdobionego spiczastym, wygiętym guzkiem (ryc. 13 b), fragment brzegu naczynia zdobionego podwójnym spiczastym guzkiem (ryc. 13 a) oraz 5 fragmentów brzegowych, zdobionych różnego rodzaju nacinaniem krawędzi (ryc. 13 c—g).

Pozostałe niecharakterystyczne fragmenty dzielimy na następujące grupy: A — wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki, które stanowią 43,5% całości (1550 skorup); B — wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i tłuczonego kamienia, które stanowią 14,4% całości (510 skorup); C — wykonane z gliny o domieszce tłuczonego kamienia, które stanowią 11,5% całości (410 skorup); D — wykonane z gliny o domieszce tłuczonej ceramiki i piasku, które stanowią 2,5% całości (90 skorup); E — wykonane z gliny o domieszce piasku, które stanowią 28,1% całości (1000 skorup).

XII. Prześliki

1. Duży prześlik niestarannie wykonany z gliny schudzonej domieszką piasku. Średn. 7—7,5 cm, średn. otworu 1,4 cm, wys. 2,6 cm (ryc. 14 a).

2. Połowa podobnego prześlika, równie niestarannie wykonanego z gliny o domieszce piasku.

3. Fragment prześlika, wykonanego z dna naczynia, średn. 5,2 cm, średn. otworu 0,7 cm (ryc. 14 b).

4. Fragment prześlika, wykonanego, być może, z dna naczynia. Prawdopodobnie też jest on zdobiony nakłuciami. Średn. 5,5 cm, średn. otworu 0,8 cm, wys. 0,7 cm (ryc. 14 c).

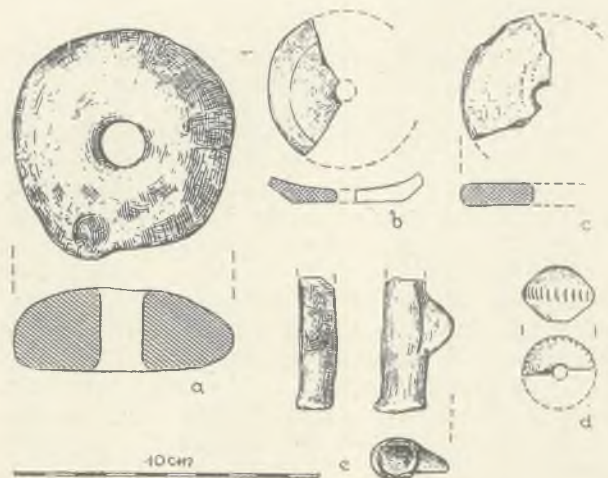
5. Połowa małego dwustożkowego prześlika, zdobionego nacinaniem krawędzi; średn. 2,5 cm, średn. otworu 0,5 cm, wys. 1,8 cm (ryc. 14 d).

XIII. Inne zabytki gliniane

Nóżka figurki (prawdopodobnie) kobiecej, o silnie zaznaczonej steatopygii, wykonana z masy ceramicznej nie zawierającej żadnej (?) domieszki (ryc. 14 e).

ANALIZA MATERIAŁU

Występująca na omawianym obiekcie ceramika charakteryzuje się doskonałym, silnym wypałem oraz starannym na ogół traktowaniem powierzchni. Powierzchnie te często noszą ślady wyraźnego wygładzania, a nawet polerowania. Sporadycznie jedynie wystąpiło na fragmencie brzegu naczynia grupy IV obmazywanie powierzchni, prawdopodobnie wiechciem trawy. Od tej staranności wykonania odbiegają wyraźnie naczynia ostrodenne i wanienkowate. Powierzchnie ich są niewygładzone, z wyraźnie

Ryc. 14. Nowa Huta-Pleszów, stan. II, jama 1. a—d — prześliki; e — nóżka figurki ludzkiej

Fig. 14. Nowa Huta-Pleszów, station II, fosse 1. a—d — fusaioles; e — pied d'une figurine humaine

widocznymi ziarnami piasku. Rzeczą charakterystyczną jest, że naczynia wykonane z gliny schudzonej wyłącznie domieszką piasku wypalone są silnie na kolor różowy.

Przeprowadzona analiza materiału ceramicznego wskazuje, że omawiany obiekt możemy wiązać z kulturą ceramiki nadcisańskiej. Występujące na tym stanowisku formy naczyń mają liczne nawiązania do form znanych nam z Brześcia Kujawskiego². I tak na obu stanowiskach występują duże baniaste amfory o rożkowatych wygiętych ku górze uszkach³, szerokootworowe naczynia z uszkami umieszczonymi tuż pod krawędzią⁴, naczynia o wywinętej i karbowanej krawędzi⁵, a także szeroko stosowane jest nacinanie krawędzi⁶. Natomiast nie znamy z Brześcia Kujawskiego najbardziej charakterystycznych dla omawianego zespołu — pucharów na pustych nóżkach ani mis o ostro zaznaczonym załomie. Bliska analogią do pierwszych może stanowić puchar odkryty w Igołomi-Zofipolu w pow. proszowickim⁷, aczkolwiek na omawianych przez nas naczyniach nie znajdujemy żadnych śladów malowania. Niewątpliwie jednak najbliższą analogią dla całego zespołu odkrytego w Pleszowie stanowią stanowiska kultury nadcisańskiej z Samborca w pow. sandomierskim i Modlnicy w pow. krakowskim⁸. W powta-

rzających się formach naczyń, charakterze gliny i wypału można zaobserwować daleko idącą zbieżność. Elementem bardzo charakterystycznym dla Samborca i Pleszowa są właśnie misy o ostrym załomie, zdobione nalepianymi guzkami.

Duże zbieżności możemy również zaobserwować z formami naczyń występujących na osadzie i cmentarzysku w Zengővárkony na Węgrzech⁹. Niemniej należy zaznaczyć, że przeważająca część naczyń cytowanego stanowiska nosi wyraźne ślady malowania powierzchni.

Interesująco przedstawia się również znalezisko figurki ludzkiej (z zaznaczoną steatopygią). Jest ona dość charakterystycznym elementem inwentarza omawianej kultury. Natomiast grube naczynia ostrodenne nie znajdują analogii w żadnym ze znanych mi zespołów kultury nadcisańskiej.

Kultura ceramiki wstęgowej kłutej reprezentowana jest przede wszystkim przez gruszkowate naczynia zdobione ornamentem kłutym. Występowanie ich w wypełnisku jamy I można interpretować dwójako — albo że zostały tam znalezione na wtórnym złożu, albo że stanowiły integralną część zespołu ceramicznego używanego przez ludzi zamieszkujących opisywany obiekt¹⁰. Rozstrzygnięcie tego zagadnienia na podstawie tak nikłej bazy materiałowej przekracza możliwości niniejszego opracowania.

² K. Jażdżewski, *Cmentarzyska kultury ceramiki wstęgowej i związane z nimi ślady osadnictwa w Brześciu Kujawskim*, *Wiad. archeol.*, t. 15: 1938, s. 1—105.

³ Tamże, tabl. XXXVI 6.

⁴ Tamże, tabl. XXXVI 2.

⁵ Tamże, tabl. XXXIV 5.

⁶ Tamże, tabl. XXXI 5, XXXII 9, 10, 14, XXXIV 6.

⁷ A. Żaki, *Nowe typy neolitycznej ceramiki malowanej w okolicy Krakowa*, *Prz. archeol.*, t. 8: 1949, z. 2, s. 318 n., rys. 1—3.

⁸ Część materiałów pochodzących z cytowanych stanowisk została mi łaskawie udostępniona przez

mgr Jadwigę Kamińską, za co składam Jej serdeczne podziękowania.

⁹ J. Dombay, *The Prehistoric Settlement and Cemetery at Zengővárkony*, „*Archaeologia Hungarica*”, t. 23: 1939, np. tabl. XVI 3, XVII 3, XXIII 2, XXIV, XXVI; tenże, *Die Siedlung und das Gräberfeld in Zengővárkony*, Budapest 1960.

¹⁰ Z. Podkowińska, *Neolit i wczesna epoka brązu w Polsce*, [w:] *Pierwsza Sesja Archeologiczna IHKM PAN*, Warszawa—Wrocław 1957, s. 60.

Les produits en argile d'un atelier de taille de silex auprès d'habitation néolithique dans la station N° II de Nowa Huta-Pleszów

Résumé

Lors des investigations de sauvetage entrepris en 1961 dans la région de Pleszów-Nowa Huta, et en particulier dans la station N° II, on a découvert par hasard sur l'aire 69 une grande fosse, désignée comme agglomération N° 1. La fosse, partiellement détruite, n'a pas pu être explorée en entier à cause de la proximité d'une route qui la longeait de près. Ses dimensions dans la partie mise au jour étaient de 3,5 × 10 m; elle était enfoncée sur une profondeur de 250—260 cm. Dans le coin sud de la fosse se trouvait une cavité circulaire

désignée comme agglomération 1 b. Celle-ci constituait un tout avec la fosse N° 1. Aucune trace de construction en bois ne se signala, mais quelques indices caractéristiques semblent indiquer la présence d'un foyer. La fosse elle-même contenait une quantité considérable d'objets en silex et en obsidien portant les traces de divers stades de la production, ce qui pourrait justifier notre supposition que ce fut là un atelier servant à la taille du silex (comp. l'article de Mme M. Cabalska publié dans le même volume).

La fosse de Pleszów recelait un grand nombre de tessons associés aux produits en silex. Un examen détaillé de cette poterie nous a permis d'en établir le cadre chronologique et de la rattacher à la civilisation de Tisza. Les formes des vases trouvent des parallèles multiples dans la station de Brześć Kujawski, mais surtout dans les villages de Samborzec, arr. Sandomierz et Modlnica, arr. de Kraków. Ces vases sont également apparentés quant à leur forme à la poterie trouvée dans les couches du village et du cimetière de Zengövarkony en Hongrie. La fosse contenait

en plus le fragment d'une figurine humaine en argile, sur laquelle se signalait une stéatopygie accentuée.

Il reste un mot à dire des quelques fragments rares de la poterie rubanée poinçonnée trouvée dans la fosse de Pleszów. Leur présence pourrait être interprétée d'une double manière — ou bien avançant la supposition qu'il s'agissait de tessons gisant là dans une couche secondaire, ou bien en les considérant comme une partie intégrale du matériel céramique utilisé par la population établie sur place.

Traduit par Zofia Sławska